Angående tillsyn och främjande av SKUT[1]

Denna promemoria argumenterar för att tillsyn och främjande av Svenska kyrkan i utlandet (SKUT) bör hållas samman inom en och samma stiftsorganisation. Min bedömning är att den mest ändamålsenliga lösningen är att SKUT fortsatt tillhör Visby stift, men med ett samlat ansvar för såväl tillsyn som främjande. De huvudsakliga skälen är historiska, ecklesiologiska, organisatoriska, ekonomiska och relationella.

En sådan lösning:

- Följer Kyrkoordningens grundstruktur, vilket det inte gör om SKUT förläggs i Uppsala.
- Svarar mot utlandsförsamlingarnas långvariga önskemål om att vara en del av ett stift med en egen biskop
- Ger tydligare ansvarslinjer med en sammanhållen ledning
- Minskar dubbelarbete mellan dagens två kanslier och nivåer
- Sänker kostnaderna för SKUT och minskar omfånget av nationell nivå och kyrkokansliet
- Skapar bättre förutsättningar för nära relationer mellan församling och stiftsledning och långsiktig utveckling

Historiken visar ett återkommande behov av stiftstillhörighet

Svenska kyrkan har varit verksam utanför Sveriges gränser i omkring 400 år. Dagens SKUT har vuxit fram genom att olika verksamheter, såsom sjömansmissionen, utlandsförsamlingarna och turistkyrkan, successivt sammanförts i en gemensam organisation. Samtidigt har frågan om församlingarnas relation till Svenska kyrkans stiftsstruktur förblivit olöst.

Särskilt anmärkningsvärt är att önskemålet om tydligare stiftstillhörighet återkommer genom årtiondena. Utlandsförsamlingarnas präster uttryckte redan under 1980-talet och tidigare en stark önskan om att, likt församlingarna i Sverige, stå under en biskops direkta tillsyn och omsorg. Trots olika organisatoriska förändringar kom denna problematik att bestå.

När SKUT år 2003 infogades i Visby stift var det därför inte ett nytt spår utan snarare ett försök att möta ett långvarigt önskemål från utlandsförsamlingarna själva. Samtidigt behölls betydande delar av organisationen på nationell nivå, vilket innebar att frågan om relationen mellan tillsyn, främjande och stiftstillhörighet inte fullt ut löstes. Organisationen förblev en teoretisk konstruktion.

Kyrkoordningen placerar SKUT i Visby stift

Kyrkoordningen är tydlig i att Svenska kyrkan i utlandet hör till Visby stift. Samtidigt urholkas denna princip genom att ansvaret delas mellan Visby stift och kyrkokansliet i Uppsala, vars uppgift enligt Kyrkoordningen inte är att vara en pastoral nivå för främjande.

Detta har skapat en otydlighet som saknar motsvarighet i övriga Svenska kyrkan. Inget annat stift delar på motsvarande sätt ansvaret för sina församlingar med nationell nivå. Resultatet blir

[1] Denna pm. har ännu inte tagit del av utredningen och är således inte en kommentar av utredningen som kommer att presenteras den 6 november.

dubbla ansvarområden och en oklar organisation som är svår att förena med Svenska kyrkans grundläggande struktur.

Att förlägga även främjandet av SKUT till Visby stift innebär därför inte att en ny ordning skapas. Det innebär snarare att den ordning som redan uttrycks i Kyrkoordningen fullföljs.

Tillsyn och främjande kan inte skiljas åt

Ett grundproblem i dagens organisation är att tillsyn och främjande behandlas som två separata funktioner. I praktiken är de emellertid nära sammanflätade.

Biskopens tillsyn utövas inte endast genom kontroll utan också genom visitationer, rådgivning, fortbildning, församlingsinstruktioner, rekrytering och strategiskt utvecklingsarbete. Främjande och tillsyn utgör därför två sidor av samma episkopala uppdrag.

Denna bedömning återkommer också i tidigare utredningar om SKUT:s organisation. Erfarenheterna sedan 2003 visar att ambitionen att hålla samman tillsyn och främjande genom delat ansvar inte har lyckats fullt ut. Om tillsyn och främjande hör samman teologiskt och praktiskt bör de också hållas samman organisatoriskt.

Visbymodellen är den mest ändamålsenliga lösningen

Eftersom Kyrkoordningen tydliggör att nationell nivå inte är en pastoral nivå utan en administrativ stödfunktion kan kyrkokansliet varken ansvara för tillsyn eller främjande. Det finns därför i princip tre möjliga vägar framåt för att hitta en hållbar organisation för SKUT: ett eget utlandsstift, integration i något annat svenskt stift eller en fullständig integration av SKUT i Visby stift.

Ett eget utlandsstift skulle innebära omfattande organisatoriska förändringar och väcka nya frågor om ledning, resurser och struktur. Att föra över SKUT till något annat stift framstår som svårt att motivera, eftersom inget annat stift har Visby stifts erfarenhet eller relation till utlandsförsamlingarna. Inget annat stift har heller behov av att bli större, vilket inte heller skulle gynna SKUT.

Att Svenska kyrkan i utlandet är en angelägenhet för hela Svenska kyrkan uttrycks genom att församlingarna i utlandet är en del av ett av Svenska kyrkans stift, samt att de resurser som idag bekostar SKUT årligen förs över till Visby stift, samt att ombudsarbetet i hela Sverige även fortsättningsvis organiseras från kyrkokansliet i Uppsala som en stödfunktion.

Slutsats

Historien visar att utlandsförsamlingarna länge efterfrågat tydlig stiftstillhörighet. Kyrkoordningen placerar redan SKUT i Visby stift. Samtidigt visar erfarenheten att tillsyn och främjande inte kan skiljas åt utan utgör delar av samma episkopala uppdrag.

Mot denna bakgrund framstår Visbymodellen som den mest ändamålsenliga lösningen. Genom att samla såväl tillsyn som främjande inom Visby stift kan Svenska kyrkan skapa en tydligare, mer sammanhållen, mer ekonomisk och långsiktigt hållbar organisation för verksamheten i utlandet.

+ Erik Eckerdal